

The Structural Model of Academic Aspirations based on Self-Worth based on the Quran with the Mediation of self-Differentiation in Students

ARTICLE INFO

Article Type
Research Article

Authors

Yousef Ghasemi
Afsaneh Sobhi*
Ghamar Kiani

How to cite this article

Yousef Ghasemi, Afsaneh Sobhi, Ghamar Kiani. The Structural Model of Academic Aspirations based on Self-Worth based on the Quran with the Mediation of self-Differentiation in Students, *Journal of Quran and Medicine*. 2023; 8(3): 17-26.

1. Ph.D Student in Educational Psychology, Zanjan Branch, Islamic Azad University, Zanjan, Iran.
2. Assistant Professor, Department of Psychology, Zanjan Branch, Islamic Azad University, Zanjan, Iran (Corresponding Author).
3. Assistant Professor, Department of Psychology, Zanjan Branch, Islamic Azad University, Zanjan, Iran.

* Correspondence:

Email: psychsobhi@gmail.com

ABSTRACT

Purpose: In view of the Qur'an, the purpose of man's creation pursuit of perfection known and it depends on the company's self-esteem, So this research was conducted with the aim of the structural model of academic aspirations based on self-worth based on the Quran, considering the mediating role of self-differentiation in secondary school students of Zanjan city.

Methodology: The cross-sectional research method is correlational. The statistical population of the current study included all the students of the second secondary level of Zanjan city in the academic year of 2022-2021, 400 people were selected by random cluster sampling method. In this research, the tools of academic aspirations (Hosni et al., 2013), self-worth (Schwartz, 2004) and self-differentiation (Skorne and Friedlander, 1998) were used. In order to analyze the data, SPSS-V23 and Amos-V8.8 software were used.

Findings: The results showed that the direct effect of self-worth based on the Quran on the academic aspirations of second secondary students in Zanjan city is significant ($p < 0.05$). The direct effect of self-worth based on the Quran on the self-differentiation of second secondary students in Zanjan city is not significant ($P < 0.05$). The direct effect of self-differentiation on the academic aspirations of second secondary students in Zanjan city is not significant ($P < 0.05$). Also, the results showed that the indirect effect of self-worth based on the Quran on the academic aspirations of second secondary students in Zanjan city through differentiation is not significant ($P < 0.05$).

Conclusion: Teachers, counselors and professionals in adolescence can help students' self-worth based on the Quran and self-differentiation by addressing their aspirations for education and career.

Keywords: Academic Aspirations, Self-Worth based on the Quran, Self-Differentiation.

مدل آرزوهای تحصیلی بر اساس خودارزشمندی مبتنی

بر قرآن با واسطه گری خودمتمایزسازی در دانش

آموزان

یوسف قاسمی*

دانشجوی دکتری تخصصی روان شناسی تربیتی، واحد زنجان، دانشگاه آزاد اسلامی، زنجان، ایران.

افسانه صبحی^۲

استادیار، گروه روان شناسی، واحد زنجان، دانشگاه آزاد اسلامی، زنجان، ایران (نویسنده مسئول).

قمر کیانی^۳

استادیار، گروه روان شناسی، واحد زنجان، دانشگاه آزاد اسلامی، زنجان، ایران.

چکیده

هدف: در بینش قرآن، هدف از آفرینش انسان دستیابی به کمال دانسته شده و آن در گرو کسب خودارزشمندی است، لذا این پژوهش با هدف، مدل ساختاری آرزوهای تحصیلی بر اساس خودارزشمندی مبتنی بر قرآن با توجه به نقش میانجی خودمتمایز سازی در دانش آموزان مقطع متوسطه دوم شهر زنجان انجام شد.

مواد و روش ها: روش پژوهش مقطعی از نوع همبستگی است. جامعه آماری پژوهش حاضر شامل کلیه دانش آموزان مقطع متوسطه دوم شهر زنجان در سال تحصیلی ۱۴۰۱-۱۴۰۰ تشکیل دادند، تعداد ۴۰۰ نفر را روش نمونه گیری تصادفی خوشه ای انتخاب شدند. در این پژوهش از ابزارهای آرزوهای تحصیلی (حسنی و همکاران، ۱۳۹۳)، خودارزشمندی (شوارتز، ۲۰۰۴) و خودمتمایزسازی (اسکورن و فریدلندر، ۱۹۹۸) استفاده شد. به منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم افزار SPSS-V23 و Amos-V8.8 استفاده گردید.

یافته ها: نتایج نشان داد که مدل از برازش مناسبی برخوردار است. نتایج نشان داد اثر مستقیم خودارزشمندی مبتنی بر قرآن بر آرزوهای تحصیلی دانش آموزان مقطع متوسطه دوم شهر زنجان معنادار است ($P < 0.05$). اثر مستقیم خودارزشمندی مبتنی بر قرآن بر خودمتمایزسازی دانش آموزان مقطع متوسطه دوم شهر زنجان معنادار نیست ($P > 0.05$). اثر مستقیم خودمتمایزسازی بر آرزوهای تحصیلی دانش آموزان مقطع متوسطه دوم شهر زنجان معنادار نیست ($P > 0.05$). همچنین نتایج نشان داد اثر غیرمستقیم خودارزشمندی مبتنی بر قرآن بر آرزوهای تحصیلی دانش آموزان مقطع متوسطه دوم شهر زنجان از طریق تمایز یافتگی معنادار نیست ($P > 0.05$).

نتیجه گیری: معلمان، مشاوران و متخصصان در دوره نوجوانی می توانند با پرداختن به آرزوها برای تحصیل و شغل، به رشد خودارزشمندی مبتنی بر قرآن و خودمتمایزسازی دانش آموزان کمک کنند.

واژگان کلیدی: آرزوهای تحصیلی، خودارزشمندی مبتنی بر قرآن، خودمتمایزسازی.

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۸/۰۵

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۰۹/۰۱

*نویسنده مسئول: psychsobhi@gmail.com

مقدمه

نوجوانان بر اساس آرزوهای خود عمل می کنند و سطح آرزوهای دانش آموزان نقش مهمی در موفقیت تحصیلی آنها دارد. آرزوهای تحصیلی دانش آموزان در حلاله شکل نمی گیرد بلکه در متن فرایند اجتماعی و شناختی فرد بروز می کنند (۱). آرزوهای تحصیلی، تلاش آگاهانه فرد برای اطلاع از مهارت ها، گرایش ها، ارزش ها، فرصت ها، محدودیت ها، انتخاب ها و دستاوردهایش است (۲). همچنین تشخیص هدف های مربوط به آمال و آرزوهای فرد و تعیین برنامه ای برای دستیابی به این هدف هاست (۳). این آرزوها بازگوکننده مراحل و مسیری در طول زمان است، که نشان دهنده نیازها، محرک ها و آرزوهای شخص در زمینه کار و فعالیت هایی است که به باور جامعه به پاداش های مالی و موقعیتی برای افراد منجر می شود (۴). آرزوهای تحصیلی الگوهای مشخصی از استعدادها، ظرفیت ها، انگیزه ها، نگرش ها و ارزش تصور شده توسط فرد است که مسیر پیشرفت شخص را بعد از سالها تجربه و بازخورد از دنیای واقعی هدایت و تثبیت می کند (۵). برای درک آرزوهای نوجوانان و نحوه تاثیرگذاری این عوامل بر آرزوهای آنها و سعی در جهت تعدیل آرزوهای آنها، ابتدا باید عوامل موثر بر آرزوهای تحصیلی دانش آموزان شناسایی گردد. به این ترتیب با شناخت عوامل تاثیرگذار بر آرزوهای تحصیلی و میزان تاثیرگذاری آرزوهای دانش آموزان بر موفقیت تحصیلی آنها می توان به آموزش و پرورش کمک کرد تا با شناخت این عوامل و برابرسازی عوامل تاثیرگذار بر سطح آرزوهای دانش آموزان از میزان نابرابری آموزشی بین دانش آموزان با زمینه های مختلف بکاهد و زمینه لازم را برای برابری فرصت پیشرفت را برای آنان فراهم ساخت و به برابری آموزشی یاری رساند.

از سوی دیگر عواملی وجود دارند که می توانند موجب پذیرش، مقابله مناسب و آشفتگی کمتر شود داشتن ارزش های شخصی مشخص باشد و نقش مهمی در آرزوهای تحصیلی دانش آموزان دارد. در بینش قرآن، هدف از آفرینش انسان دستیابی به کمال دانسته شده و آن در گرو کسب خودارزشمندی است. از مفهوم خودارزشمندی به معنای ارزیابی و ارزشیابی مداوم شخص نسبت به ارزشمندی خویش و کارایی مفید برای خود و جامعه یاد شده است، از منظر قرآن عزت واقعی در ارتباط با خداوند معنا پیدا می کند «والعزّه لله جمیعاً» و انسان، با ایمان و عمل صالح در سایه تقوای الهی به این مهم دست می یابد. با چنین نگرشی تأیید الهی میزان کرامت

تحقیقات موجود به طور گسترده ای از تاثیر خودمتمایزسازی خود بر ابعاد انگیزه تحصیلی و ارتباط آن با سازه های دیگر حمایت کرده اند، به طور مثال طبق پژوهشی که توسط کیم و همکاران (۲۰۱۵) انجام شد معلوم شد، خودمتمایزسازی کافی دانش آموزان در سیستم خانواده ارتباط مثبت و معناداری با عملکرد سالم و موفق آن‌ها در خانواده دارد و به دلیل آگاهی از توانایی‌های خود از انگیزه تحصیلی بیشتری برخوردارند (۱۳). همچنین نتایج پژوهش لو^۴ (۲۰۲۰) نشان داد که دانش آموزان با خودمتمایزسازی بالا به هیجانات خود آگاهی دارند و قادر به سنجش متفکرانه موقعیت هستند، این افراد توانایی رشد خود مستقل را در روابط صمیمانه دارند و می‌توانند در روابط عمیق، آرامش و راحتی خود را حفظ کنند و انگیزه تحصیلی بالاتری نیز داشته باشند (۱۴).

برای درک آرزوهای نوجوانان و نحوه تاثیرگذاری این عوامل بر آرزوهای آنها و سعی در جهت تعدیل آرزوهای آنها، ابتدا باید عوامل موثر بر آرزوهای تحصیلی دانش آموزان شناسایی گردد. به این ترتیب با شناخت عوامل تاثیرگذار بر آرزوهای تحصیلی و میزان تاثیرگذاری آرزوهای دانش آموزان بر موفقیت تحصیلی آنها می‌توان به آموزش و پرورش کمک کرد تا با شناخت این عوامل و برابرسازی عوامل تاثیرگذار بر سطح آرزوهای دانش آموزان از میزان نابرابری آموزشی بین دانش آموزان با زمینه های مختلف بکاهد و زمینه لازم را برای برابری فرصت پیشرفت را برای آنان فراهم ساخت و به برابری آموزشی یاری رساند. با توجه به مطالب ذکر شده پژوهشگر در این پژوهش به دنبال این مساله است: آیا خودارزشمندی بر آرزوهای تحصیلی با نقش میانجی خودمتمایزسازی در دانش آموزان مقطع متوسطه دوم تاثیر دارد؟

مواد و روش ها

روش پژوهش حاضر، به لحاظ روش گردآوری داده‌ها توصیفی-همبستگی از طریق الگویابی معادلات ساختاری است. جامعه آماری پژوهش حاضر شامل کلیه دانش آموزان مقطع دوم متوسطه (دختر و پسر) شهر زنجان در سال تحصیلی ۱۴۰۰-۱۴۰۱ که مشغول به تحصیل بودند، تشکیل دادند. درباره حجم نمونه در پژوهشهای مربوط به روش تحقیق همبستگی از نوع مدل معادلات ساختاری نظرات گوناگون وجود دارد ولی همه بر این موضوع توافق دارند که مدل معادلات ساختاری شبیه تحلیل عامل از فنون آماری است که با نمونه بزرگ قابل اجرا می‌باشد و حجم حدود ۲۰۰ نفر را برای برازش مدل کافی دانسته است. بر اساس اندازه اثر مورد انتظار و توزیع متغیرهای اندازه گیری شده و همچنین لحاظ توان آزمون، به ازای هر پارامتر برآورد شده حداقل ۱۰ آزمودنی ممکن کافی باشد، به شرط اینکه اندازه برآورد اثر بزرگ باشد و متغیرهای اندازه گیری شده دارای توزیع نرمال باشند (۱۵). بنابراین حداقل نمونه

و عزت واقعی انسان است و شرایط تأثیرگذار محیطی و مادی تنها ابزار و وسایل مقدماتی برای نیل به این اوصاف است (۶). در دهه گذشته نظریه نظام داری در باب محتوا و سازمان یافتگی ارزش افراد ارائه و به گونه ای تجربی اعتباریابی شده است. این نظریه، نظریه ارزشی شوارتز است که مفهوم سازی مناسبی در مورد ریخت های ارزشی ارائه کرده است. ولی پس از اعمال برخی تغییرات در مفهوم پردازی ارزش ها از دیدگاه راکیج^۱ (۱۹۷۳) و ابداع روش شناسی خویش در اندازه گیری ارزش، نظریه ارزش های انسانی بنیادی را تدوین کرد. وی ده نوع ارزش انگیزشی را مطابق با نیازمندی های عمومی از شرایط انسانی که در تحقیقات فرهنگی متفاوتی تایید شده بودند، استخراج نموده و هر نوع را با استفاده از اهداف مرکزی تعریف کرد که عبارتند از: خیرخواهی (تلاش برای حفظ آسایش و رفاه دیگران)، سنت گرایی (پابندی به آداب و رسوم فرهنگی و مذهبی)، همنوایی (مهار اعمال و تکانش های مطلوب اجتماعی)، امنیت (سلامت و تثبیت وضعیت خود و اجتماعی)، قدرت (اعمال کنترل بر روی افراد و منابع)، موفقیت (کسب صلاحیت مطابق با استانداردهای اجتماعی)، تحریک طلبی (تهییج، نوگرایی، مبارزه طلبی)، جهان شمول نگری (محافظت و حمایت از بشر و طبیعت)، لذت گرایی (میل و لذت جهانی)، و خود رهنمود دهی (افکار و اعمال مستقل) (۷). نتایج برخی از پژوهش ها نشان داد که خودارزشمندی می‌تواند مکانیسمی برای کاهش آسیب های روانی اجتماعی دانش آموزان و ارتقاء سطح سازگاری محسوب شود (۸). همچنین نتایج پژوهش گانو و همکاران، نشان داد که خودارزشمندی موجبات رعایت قواعد فردی را فراهم نموده و باعث انگیزه و کاهش ناسازگاری و همچنین کاهش آسیب های روانی-اجتماعی دانش آموزان می‌گردد (۹). وینکلر (۲۰۲۱) نیز در پژوهش خود نشان داد که خودارزشمندی موجب افزایش موفقیت تحصیلی، جهت گیری های یادگیری و کمک به تحصیل در موضوعات مختلف تحصیلی برای دانش آموزان می‌شود و همچنین باعث افزایش خودمتمایزسازی در آنان می‌شود (۱۰).

نوجوانانی که خودمتمایزسازی کمی نسبت به خود دارند، قادر نیستند احساس خود را از دیگران متمایز کنند و به راحتی با احساساتی که خانواده و اطرافیان به آن‌ها وارد می‌کنند، آشفته می‌شوند و افرادی که از سطح مناسب خودمتمایزسازی بهره‌مند هستند، خودرهبند و به احساسات و افکار خود واقف‌اند. این در حالی است که افراد تمایز نایافته از لحاظ عاطفی به دیگران وابسته‌اند و به سختی برای خود فکر، احساس و عمل می‌کنند (۱۱). افراد با خودمتمایزسازی بالا به هیجانات خود واقف‌اند و قادر به سنجش متفکرانه موقعیت‌ها هستند و توانایی رشد خود مستقل را دارند و این در حالی است که افراد کمتر تمایز یافته، یا به همجوشی با دیگران تمایل دارند و یا به بریدگی عاطفی تن می‌دهند (۱۲).

³ Kim

⁴ - Lu

¹ - Schwartz's theory of value

² - Rakij

عبارتند از: ۴ و ۶ و ۱۰ و ۱۳ و ۱۵ و ۲۳ و ۳۰ (یعنی به « شدیداً موافقم » نمره ۱ و به « شدیداً مخالفم » نمره ۷ داده می‌شود). در مطالعه کروکر و همکاران (۲۰۰۳) روایی محتوایی تایید و پایایی مقیاس با استفاده از روش آزمون مجدد با فاصله سه ماه) ۰/۷۵ محاسبه شده است. پایایی هفت پاره مقیاس مذکور به ترتیب بالا ۰/۸۴، ۰/۸۷، ۰/۸۳، ۰/۹۶، ۰/۸۲، ۰/۸۳ و ۰/۸۲ به دست آمده است (۱۷). پایایی ابزار فوق در تحقیق زکی (۱۳۹۱) روایی محتوایی تایید و پایایی به روش آلفای کرونباخ کل پرسشنامه ۰/۷۹۹ محاسبه شده است (۱۸).

پرسشنامه خودمتمایزسازی: این پرسشنامه ۴۳ سوالی توسط اسکورن و فریدلندر (۲۰۰۳) ساخته شده که ۴ مؤلفه واکنش‌پذیری هیجانی، موقعیت من، گسلس عاطفی و هم آمیختگی با دیگران را در یک طیف شش رتبه‌ای لیکرت (۱= کاملاً مخالفم تا ۶= کاملاً موافقم) می‌سنجد. که حداقل و حداکثر نمره در این پرسشنامه به ترتیب ۴۵ و ۲۷۶، و نمره کمتر در این پرسشنامه نشانه سطح پایین خودمتمایزسازی است. اسکورن و اسمیت (۲۰۰۳) روایی سازه آن را تایید و پایایی به روش آلفای کرونباخ در کل پرسشنامه ۰/۹۲ و برای واکنش عاطفی ۰/۸۹، گسلس عاطفی ۰/۸۴، موقعیت من ۰/۸۱ و آمیختگی با دیگران ۰/۸۱ گزارش نمودند (۱۹). آفاجانی، شوقی و نعیمی (۱۳۹۳) ضرایب کل پرسشنامه ۰/۸۳ و بازآزمایی ۰/۸۱ و برای چهار مؤلفه از ۰/۷۷ تا ۰/۸۵ گزارش کرده‌اند. روایی سازه این پرسشنامه از طریق تحلیل عاملی بیانگر تأیید چهار عامل واکنش‌پذیری هیجانی، موقعیت من، گسلس عاطفی و هم آمیختگی با دیگران است (۲۰).

در این پژوهش تمامی اصول اخلاقی مرتبط از جمله محرمانه بودن پرسشنامه-ها، رضایت آگاهانه شرکت کنندگان در پژوهش و اختیار خروج از پژوهش رعایت شده است. به منظور تجزیه و تحلیل داده‌ها از نرم‌افزار SPSS-V23 و Amos-V8.8 استفاده گردید. همچنین به منظور پاسخگویی به فرضیه‌های پژوهش از مدل‌یابی معادلات ساختاری استفاده شد.

یافته‌ها

در این بخش کمینه، بیشینه، میانگین و انحراف استاندارد شامل خودارزشمندی، خودمتمایزسازی و آرزوهای تحصیلی ارائه شده‌اند.

پژوهش حاضر با در نظر گرفتن تعداد پارامترهای برآورد شده در مدل حداقل ۳۵۰ نفر از دانش‌آموزان بود، که با در نظر گرفتن ریزش‌های احتمالی ۴۰۰ دانش‌آموز (۲۰۰ دانش‌آموز دختر و ۲۰۰ دانش‌آموز پسر) به عنوان نمونه پژوهش انتخاب شد. روش نمونه‌گیری در این پژوهش، نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای چند مرحله‌ای بود. بدین صورت که از میان مدارس متوسطه دوم در شهر زنجان ابتدا مناطق ۱ و ۲ انتخاب و سپس از هر منطقه، دو مدرسه به تصادف انتخاب شد و سپس از هر مدرسه چهار کلاس به تصادف انتخاب و در نهایت پرسشنامه‌ها در میان دانش‌آموزان آن کلاس‌ها توزیع شد. لازم به ذکر است به منظور روش گردآوری داده‌ها با توجه به شرایط بهداشتی کشور (شیوع ویروس کرونا) پژوهشگر با دسترسی به گروه‌های فعال در شبکه‌های مجازی دانش‌آموزان (گروه‌های که به منظور برگزاری کلاس‌های آنلاین در شبکه‌های مجازی ایجاد شده‌اند)، بعد از توضیح اهداف پژوهشی، اقدام به ارسال پرسشنامه‌ها به گروه‌ها نمود. لازم به ذکر است که تمامی مشخصات و اطلاعات دانش‌آموزان به صورت محرمانه باقی ماند. ابزارهای پژوهش شامل پرسش‌نامه‌های زیر بودند:

آرزوهای تحصیلی: این پرسشنامه ۱۵ سوالی توسط حسنی و همکاران (۱۳۹۳) ساخته شده که عوامل زمینه‌ای (پایگاه اجتماعی-اقتصادی والدین دانش‌آموزان، جنسیت و سن)، عوامل محیطی (معلم، تشویق و حمایت والدین و جو مدارس) و عوامل شخصی (نگرش نسبت به مدرسه، همسالان و ادراک شخصی) را بر اساس مقیاس ۵ درجه‌ای از نوع لیکرت (۱= کاملاً موافقم تا ۵= کاملاً مخالفم) می‌سنجد. در پژوهش حسنی و همکاران (۱۳۹۳) روایی سازه تایید و پایایی به روش ضریب آلفای کرونباخ برای عوامل زمینه‌ای ۰/۷۹، عوامل شخصی با ۰/۸۲، عوامل محیطی با ۰/۷۵، درصد و آرزوهای تحصیلی با ۰/۸۹، با توجه به این که ضرایب مطرح شده بیشتر از ۰/۷ می‌باشد بنابراین پرسشنامه مورد استفاده از پایایی قابل قبولی برخوردار است (۱۶).

پرسشنامه خودارزشمندی: این مقیاس ۳۵ سوالی توسط کروکر و همکاران (۲۰۰۳) طراحی شده که به صورت مدرج هفت نمره‌ای (۱- شدیداً مخالفم تا ۷- شدیداً موافقم) نمره‌گذاری می‌شود. این مقیاس شامل هفت پاره مقیاس احساس خودارزشمندی نسبت به حمایت خانواده، رقابت و سبقت‌جویی، جنبه جسمانی و ظاهری، عشق‌خدایی شایستگی علمی و آموزشی تقوی و پرهیزگاری و میزان موافقت از سوی دیگران می‌باشد. گویه‌های معکوس این پرسشنامه

جدول ۱. کمینه، بیشینه، میانگین و انحراف استاندارد متغیرهای پژوهش

متغیر	کمینه	بیشینه	میانگین	انحراف استاندارد
حمایت خانواده	۵	۳۵	۲۱/۴۱۵	۵/۸۳۷
سبقت و رقابت جویی	۶	۳۵	۲۱/۷۶۲	۶/۰۵۲
ظاهری و جسمانی	۵	۳۵	۲۰/۷۱۹	۵/۹۶۳
عشق‌خدایی	۵	۳۵	۲۲/۴۲۱	۶/۱۹۴
شایستگی علمی	۶	۳۵	۲۱/۶۰۶	۶/۳۶۵

۵/۸۴۱	۲۰/۹۸۳	۳۵	۵	تقوی و پرهیزگاری
۵/۶۶۵	۲۱/۱۹۸	۳۵	۶	موافقت از سوی دیگران
۳۸/۱۱۶	۱۵۰/۱۰۴	۲۴۵	۴۳	خودارزشمندی کل
۷/۵۴۹	۳۶/۹۵۳	۵۶	۱۹	واکنش پذیری عاطفی
۶/۲	۴۶/۰۱۱	۶۲	۲۳	جایگاه من
۱۰/۵۷۲	۴۹/۳۷۲	۷۵	۱۸	گریز عاطفی
۷/۷۲۶	۳۲/۹۳۸	۵۴	۱۲	هم آمیختگی با دیگران
۲۳/۱۷۳	۱۶۵/۲۷۴	۲۱۹	۱۰۲	تمایز یافتگی کل
۹/۲۸۹	۵۹/۵۷۷	۷۵	۱۸	آرزوهای تحصیلی

دانش آموزان در حد متوسط قرار دارد و آرزوهای تحصیلی دانش آموزان در حد مطلوبی قرار دارد.

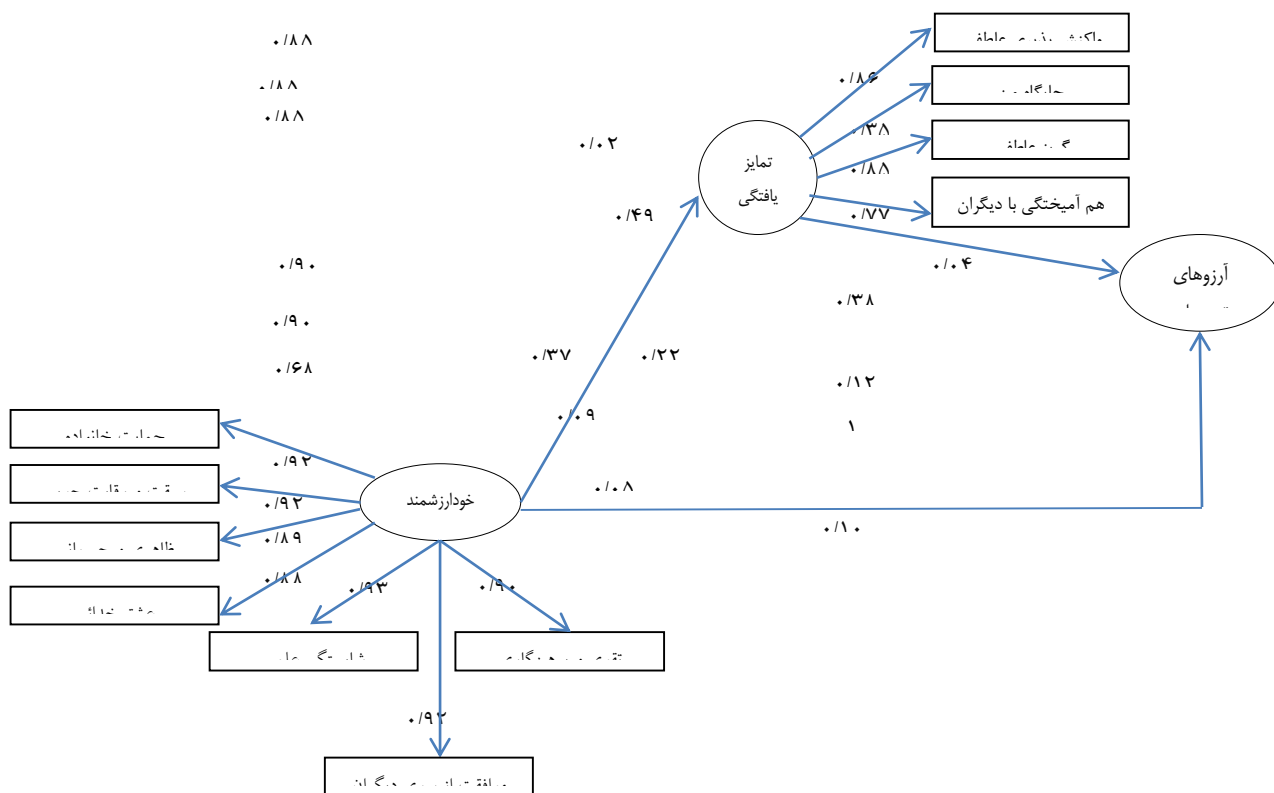
میانگین و انحراف استاندارد متغیر خود ارزشمندی و ابعاد آن در نمونه مورد مطالعه در جدول ۱ ارائه شده است. همان طور که مشاهده می شود، بر مبنای شیوه نمره گذاری ابزار اندازه گیری، خود ارزشمندی دانش آموزان در حد متوسط قرار دارد. تمایز یافتگی

جدول ۲. ماتریس همبستگی اسپیرمن بین متغیرهای پژوهش

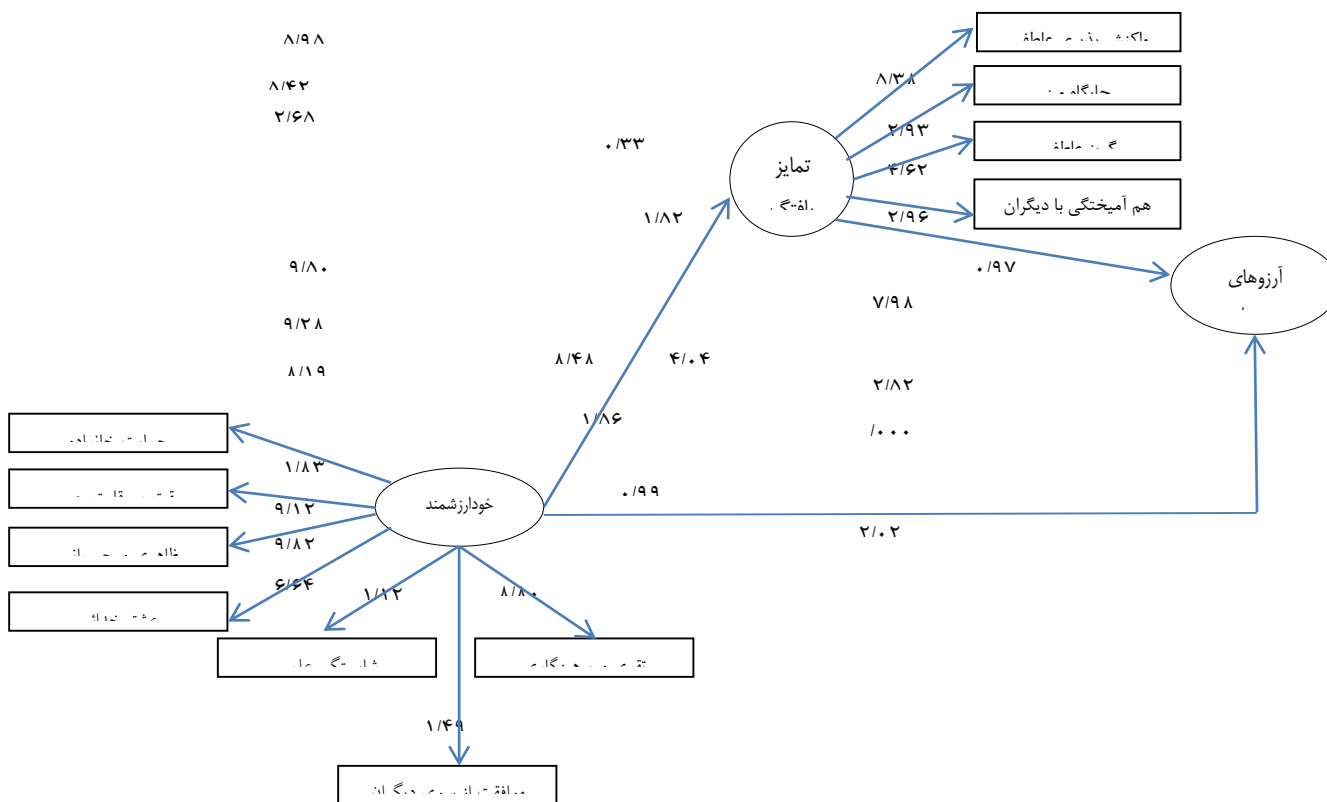
متغیر	۱	۲	۳
۱ خودارزشمندی			
۲ خودتمایزسازی	۰/۰۵۵		
۳ آرزوهای تحصیلی	۰/۲۶**	۰/۲۶**	

$$n=530 \quad *P<0/05 \quad **P<0/01$$

نتایج ضریب همبستگی اسپیرمن در جدول ۲ نشان می دهد که بین خودارزشمندی، خودتمایزسازی و آرزوهای تحصیلی دانش آموزان رابطه مستقیم و معناداری وجود دارد ($p < 0/01$).

شکل ۲. مدل برازش شده در حالت ضرایب استاندارد

شکل ۳. مدل برازش شده در حالت ضرایب T

جدول ۳. ضرایب بتا و بوت استراب (T) مربوط به اثرات مستقیم و غیر مستقیم متغیرهای پژوهش

P	T	β	
مسیرهای مستقیم			
۰/۳۳۳	۰/۹۷	۰/۰۴۵	تمایز یافتگی -> آرزوهای تحصیلی
۰/۰۴۳	۲/۰۲۹	-۰/۱	خود ارزشمندی -> آرزوهای تحصیلی
۰/۱۱۹	۱/۵۶۱	-۰/۰۸۸	خود ارزشمندی -> تمایز یافتگی
مسیرهای غیرمستقیم			
۰/۴۶۹	۰/۷۲۵	-۰/۰۰۴	خود ارزشمندی -> تمایز یافتگی -> آرزوهای تحصیلی

همانطور که در جدول ۳ مشخص است ۳ مسیر مستقیم و ۱ مسیر غیر مستقیم معنادار هستند که در ادامه هر یک به تفکیک فرضیه‌ها بررسی می شوند.

جدول ۴. اثر مستقیم متغیرهای پژوهش

P	T	β	اثر مستقیم
۰/۱۱۹	۱/۵۶۱	-۰/۰۸۸	خود ارزشمندی -> تمایز یافتگی
۰/۰۴۳	۲/۰۲۹	-۰/۱	خود ارزشمندی -> آرزوهای تحصیلی
۰/۳۳۳	۰/۹۷	۰/۰۴۵	خودتمایزسازی -> آرزوهای تحصیلی

مثبت واریانس آرزوهای تحصیلی دانش‌آموزان را تبیین می‌کند. بنابر این فرض صفر رد و فرضیه پژوهش تایید می شود. در همین راستا فقط اثر مستقیم خودتمایزسازی بر آرزوهای تحصیلی دانش‌آموزان مقطع متوسطه دوم شهر زنجان معنادار نیست ($P > 0/05$). بنابر این فرض صفر تایید و فرضیه پژوهش رد می شود.

همان‌طور که در جدول ۴ مشخص است اثر مستقیم خود ارزشمندی بر خودتمایزسازی دانش‌آموزان مقطع متوسطه دوم شهر زنجان معنادار نیست ($P > 0/05$). بنابر این فرض صفر تایید و فرضیه پژوهش رد می شود. همچنین اثر مستقیم خود ارزشمندی بر آرزوهای تحصیلی دانش‌آموزان مقطع متوسطه دوم شهر زنجان معنادار است ($p < 0/05$), بدین معنا که خود ارزشمندی به طور

جدول ۵. اثر غیر مستقیم خود ارزشمندی از طریق خودتمایزسازی بر آرزوهای تحصیلی دانش‌آموزان

P	T	β	اثر غیر مستقیم
۰/۴۶۹	۰/۷۲۵	-۰/۰۰۴	خود ارزشمندی -> تمایز یافتگی -> آرزوهای تحصیلی

نتایج پژوهش‌های معینی کیا و بخشنده پيله رود (۲۱) ناهماهنگ است؛ ولی با دقت بیشتر متوجه می‌شویم که در تحقیقات ذکر شده، رابطه خودارزشمندی با انگیزه تحصیلی و خودتمایزسازی با آزمون‌های ضریب همبستگی و رگرسیون انجام شده‌اند و این رابطه معنادار شده است؛ در حالی که، در تحقیق حاضر، فرضیات با تحلیل مسیر بررسی شده‌اند؛ در اینجا نیز رابطه خودارزشمندی بر انگیزه تحصیلی در آزمون پیرسون معنادار نشد، ولی در مدل به دلیل وجود متغیر میانجی، تمام سهم و اثر متغیر خودارزشمندی روی انگیزه تحصیلی از طریق متغیر میانجی و یا همان رابطه غیرمستقیم تبیین شده است. به عبارت دیگر، در این مدل نیز متغیر خودارزشمندی بر انگیزه تحصیلی تاثیر دارد اما به صورت غیرمستقیم. لذا می‌توان

همان‌طور که در جدول ۵ مشخص است اثر غیر مستقیم خود ارزشمندی بر آرزوهای تحصیلی دانش‌آموزان مقطع متوسطه دوم شهر زنجان از طریق تمایز یافتگی معنادار نیست ($P > 0/05$). بدین معنا که تمایز یافتگی نقش میانجی در رابطه بین موفقیت تحصیلی و آرزوهای تحصیلی دانش‌آموزان ندارند. بنابر این فرض صفر تایید و فرضیه پژوهش رد می شود.

نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف مدل‌سازی آرزوهای تحصیلی بر اساس خودارزشمندی با واسطه‌گری خودتمایزسازی در دانش‌آموزان مقطع متوسطه شهر زنجان انجام شد. این یافته به نظر می‌رسد با

مختلف زندگی فردی، خانوادگی، آموزشی و اجتماعی آثار خود را نمایان می‌کند. در مجموع، بررسی‌های مربوط به خودارزشمندی مشروط به این مطلب اشاره دارند که مشروط بودن خودارزشمندی باعث پیش‌بینی کردن فعالیت فرد، مشخص شدن حوزه‌های انگیزشی فرد می‌شود. با دانستن حوزه‌های خودارزشمندی افراد میزان انگیزش و میزان ارزشمند بودن (احترام گذاشتن به خود) مشخص می‌شود.

نتایج نشان داد که اثر غیر مستقیم خود ارزشمندی بر آرزوهای تحصیلی دانش‌آموزان مقطع متوسطه دوم شهر زنجان از طریق تمایز یافتگی معنادار نیست. بدین معنا که تمایز یافتگی نقش میانجی در رابطه بین موفقیت تحصیلی و آرزوهای تحصیلی دانش‌آموزان ندارند. نتایج حاصل از فرضیه هشتم پژوهش حاضر با یافته‌های فنجی و همکاران (۴)، معینی کیا و بخشنده پپله رود (۲۱) که در پژوهش‌های جداگانه‌ای نشان دادند که بین تمایز یافتگی و آرزوهای تحصیلی و انگیزه تحصیلی و موفقیت تحصیلی ارتباط مثبت و معناداری وجود دارد، همخوان نیست. در تبیین این نتیجه شاید بتوان نظریه معلول بودن تمایز یافتگی که توسط بوئن (۱۹۷۶) را مطرح کرد. طبق این نظریه تمایز یافتگی خود نمی‌تواند میانجی یا علت باشد، بلکه به نوعی معلول است - انعکاسی از اینکه چگونه زندگی ما پیش می‌رود - معلول بودن تمایز یافتگی خود بر طبق این مدل بدین معنی است که وقتی زندگی خوب پیش می‌رود، تمایز یافتگی افزایش می‌یابد و وقتی بد پیش می‌رود تمایز یافتگی افت پیدا می‌نماید. تمایز یافتگی تحت تأثیر موفقیت‌ها و شکست‌ها است و آنچه که باید بهبود یابد، تمایز یافتگی نیست، بلکه بهتر کردن مهارت‌های ما برای رسیدگی به دنیا است. به عبارت دیگر در رابطه بین عملکرد خوب و تمایز یافتگی، عملکرد خوب علت است، در حالی که تمایز یافتگی فقط معلول است. تمایز یافتگی اصولاً کارت امتیاز یا تابلوی امتیازی برای گزارش دادن این است که چگونه اوضاع خوب یا بد پیش می‌رود (۲۵). بنابر این می‌توان گفت که تمایز یافتگی را بر طبق مدل مذکور بتوان یک معلول تلقی کرد تا علت، لذا نتیجه حاصله از این رو می‌تواند قابل تبیین باشد.

محدودیت این مطالعه این است که این پژوهش محدود به نمونه مورد بررسی از دانش‌آموزان است که این تعداد نمی‌تواند معرف خوب و کافی برای جامعه باشد. بنابراین تعمیم دادن نتایج فقط به جامعه مورد نظر منطقی و امکان‌پذیر است، و برای سطوح دیگر باید با رعایت احتیاط این کار را انجام دهیم. پیشنهاد می‌گردد، برای افزایش خودتمایزسازی و آرزوهای تحصیلی دانش‌آموزان مقطع متوسطه دوم شهر زنجان، می‌توان از راهکارهایی که به افزایش خودارزشمندی دانش‌آموزان کمک می‌کنند، استفاده کرد. به عنوان مثال، ارائه فرصت‌هایی برای پرورش و تقویت مهارت‌ها و استعدادهای شخصی دانش‌آموزان می‌تواند به افزایش خودارزشمندی آن‌ها کمک کرده و در نتیجه به افزایش خودتمایزسازی و آرزوهای تحصیلی آن‌ها منجر شود. همچنین، تشویق دانش‌آموزان به

گفت، این یافته با تحقیقات پیشین به نوعی هماهنگ بوده است. به عبارت دیگر خودارزشمندی بر روی انگیزه تحصیلی البته به صورت غیرمستقیم با نقش میانجی خودتمایزسازی اثرگذار است. به این معنا که وجود خودارزشمندی در دانش‌آموزان، تأثیر مهمی روی انگیزش تحصیلی آنها می‌گذارد و این عامل نیز روی خودتمایزسازی اثرگذار خواهد بود. به طور کلی، مفهوم خودارزشمندی با انگیزش تحصیلی افراد در ارتباط با خود و محیط اشاره دارد.

نتایج نشان داد که اثر مستقیم خود ارزشمندی بر آرزوهای تحصیلی دانش‌آموزان مقطع متوسطه دوم شهر زنجان معنادار است، بدین معنا که خود ارزشمندی به طور مثبت واریانس آرزوهای تحصیلی دانش‌آموزان را تبیین می‌کند. نتایج پژوهش با یافته‌های فاهد و همکاران (۲۲) و جیانگ و همکاران (۲۳) همسویی دارد. خودارزشمندی بر آرزوهای تحصیلی دانش‌آموزان می‌تواند باعث افزایش موفقیت تحصیلی و رضایت شخصی‌شان شود. وقتی که دانش‌آموزان احساس می‌کنند که آرزوهایشان برای تحصیل و پیشرفت در مسیر تحصیلی‌شان معنادار هستند، احتمالاً بیشتر تلاش خواهند کرد و بهترین خود را به ارمغان خواهند آورد. علاوه بر این، خودارزشمندی به دانش‌آموزان کمک می‌کند تا با چالش‌ها و موانع در مسیر تحصیلی‌شان روبرو شوند و به جایگاه قدرتمندتری برسند. همچنین در تبیین یافته‌های پژوهش می‌توان بیان کرد خودارزشمندی یکی از شاخص‌های سازگاری روان‌شناختی و کارکرد اجتماعی محسوب می‌شود. خودارزشمندی می‌تواند مکانیسمی برای کاهش آسیب‌های روانی اجتماعی دانش‌آموزان و ارتقای سطح سازگاری با مدرسه محسوب شود. دانش‌آموزان دارای آرزوهای تحصیلی مناسب دارای خودمختاری، اتکا به خود و داشتن برنامه جامع برای درس خواندن و داشتن باورهای مطلوب درباره مقاطع تحصیلی‌شان دارند. این دانش‌آموزان همچنین، دارای عزت نفس و احترام به خود بالایی هستند و در انجام امور بیشتر به توانایی‌های خود می‌اندیشند تا به درماندگی و ناتوانی‌هایشان و با موقعیت‌های استرس‌زای زندگی به خوبی مقابله می‌کنند. خودارزشمندی موجب سازگاری اجتماعی و کاهش ناسازگاری و آسیب روانی - اجتماعی در نوجوانان می‌شود. خودارزشمندی مکانیزم تبیین و درک بنیان اخلاقی - اجتماعی و رفتار اجتماعی افراد است. نوجوانانی که خودارزشمندی بالایی دارند، کیفیت روابط دوستانه بهتر و همچنین احساس اضطراب کمتری را تجربه می‌کنند و اعتماد به نفس بالاتری دارند (۲۴). همچنین، در پژوهش‌ها همبستگی دو سویه عزت نفس و پنداشت فرد از توانایی خود تایید شده است؛ بدین ترتیب که اگر عزت نفس یا همان خودارزشمندی کاهش یابد، احساس ضعف و ناتوانی در فرد پدید می‌آید. خودارزشمندی موجب ارتقای سطح سلامت عمومی، خودتنظیمی، منبع انگیزش، کاهش افسردگی و اصلاح رفتار اجتماعی، چگونگی درست و مناسب مواجهه با حوادث و وقایع روزمره زندگی بوده که در سطوح

شرکت در فعالیتهای خلاقانه و هنری می‌تواند به افزایش خودارزشمندی آنها کمک کرده و در نتیجه به افزایش خودمتمایزسازی و آرزوهای تحصیلی آنها منجر شود.

References

1. Widlund A, Tuominen H, Tapola A, Korhonen J. Gendered pathways from academic performance, motivational beliefs, and school burnout to adolescents' educational and occupational aspirations. *Learning and Instruction*. 2020;66:101299.
2. Gutman LM, Schoon I. Emotional engagement, educational aspirations, and their association during secondary school. *Journal of Adolescence*. 2018;67:109-19.
3. Cabral MA, Schroeder R, Armstrong EM, El Ayadi AM, Gürel AL, Chang J, et al. Pregnancy intentions, contraceptive knowledge and educational aspirations among community college students. *Perspectives on sexual and reproductive health*. 2018;50(4):181-8.
4. Fathi F, Moharramzade M, Seyyed Ameri MH. The Relationship between Career Aspiration and Organizational Socialization among Employees of General Offices of Sports and Youth in Northwest of Iran. *Sport Management Journal*. 2014;6(2):303-23. (Persian).
5. Cornell D, Shukla K, Konold TR. Authoritative school climate and student academic engagement, grades, and aspirations in middle and high schools. *Aera Open*. 2016;2(2):2332858416633184.
6. Mohammad Ali nejad omran R, Kamalvand P. The concept of adaptive self-esteem in the Quran and humanistic psychology. *Counseling Culture and Psychotherapy*. 2016;7(27):1-32.
7. Ramezani R. The relationship between cognitive styles, cognitive and metacognitive strategies with self-esteem in students. Sabz Institute of Higher Education: Tehran; 2019. (Persian).
8. Beld M, Kuiper C, Van Der Helm G, De Swart J, Stams G, Roest J. Classroom climate, identification with school, and general self-worth predict academic self-concept in students attending residential schools for special education. *Residential Treatment for Children & Youth*. 2021;38(2):137-52.
9. Cano F, Martin AJ, Ginns P, Berbén A. Students' self-worth protection and approaches to learning in higher education: predictors and consequences. *Higher Education*. 2018;76:163-81.
10. Winkler DA. Reframing how grading affects and shapes students' self-worth in christian higher education. *Christian Higher Education*. 2022;21(4):264-80.
11. Azadi S, Nahidpoor F. Prediction Daughters' Differentiation via Mothers' Differentiation: An Investigation of Intergenerational Transmission. *Quarterly Journal of Woman and Society*. 2017;7(spatial):125-36. (Persian).
12. Zhu X, editor Relationship between self-differentiation and self-disclosure of college students: The mediating role of peer attachment. 3rd International Conference on Economics and Management, Education, Humanities and Social Sciences, 2019. Atlantis Press.
13. Kim H, Prouty AM, Smith DB, Ko Mj, Wetchler JL, Oh JE. Differentiation and healthy family functioning of Koreans in South Korea, South Koreans in the United States, and white Americans. *Journal of marital and family therapy*. 2015;41(1):72-85.
14. Lu L. The (in) significance of race in Singapore's immigration context: accounts of self-differentiation by academically elite students. *Journal of Language, Identity & Education*. 2023;22(1):18-35.
15. Tabachnick B. és Fidell, L. Using multivariate statistics. Northridge, CA: Harper Collins Publishers; 2007.
16. Hassani M, Asadi R, Sameri M, Akbari T. Structural modeling of the effect of educational aspiration on educational in equality of male and female students in pre-university cycle. *Journal of School Psychology*. 2015;3(4):37-50. (Persian).

17. Crocker J, Luhtanen RK, Cooper ML, Bouvrette A. Contingencies of self-worth in college students: theory and measurement. *Journal of personality and social psychology*. 2003;85(5):894.
18. Zaki MA. Psychometric Properties of the Self-Worth Scale (CSWS) for High School Student in Esfahan. *Psychological Methods and Models*. 2012;2(7):87-98. (Persian).
19. Skowron EA, Holmes SE, Sabatelli RM. Deconstructing differentiation: Self regulation, interdependent relating, and well-being in adulthood. *Contemporary Family Therapy*. 2003;25:111-29.
20. Aghajani T, Shoghi B, Naimi S. Analysis of Structural Relationships of Self-differentiation Training With Test Anxiety and Self-efficacy Beliefs. *Knowledge & Research in Applied Psychology*. 2014;15(1):34-43. (Persian).
21. Moinikia M, Bakhshandeh Pilehroud M. Examining the theoretical foundations of students' academic aspirations. . The second national conference of the school of the future; Tehran2021.
22. Fahd S, Bukhari FK, Akhtar K, Siddique U, Javed F. Impact of Self-Worth Perception on Achievement Motivation among University Students. *Journal of Management Practices, Humanities and Social Sciences*. 2021;5(2):21-7. (Persian).
23. Jiang Y, Rosenzweig EQ, Gaspard H. An expectancy-value-cost approach in predicting adolescent students' academic motivation and achievement. *Contemporary Educational Psychology*. 2018;54:139-52.
24. Adams KE, Tyler JM, Calogero R, Lee J. Exploring the relationship between appearance-contingent self-worth and self-esteem: The roles of self-objectification and appearance anxiety. *Body image*. 2017;23:176-82.
25. Tomlinson CA. Grading and differentiation: Paradox or good practice? *Theory into practice*. 2005;44(3):262-9.